



<https://www.mountathos.org/el-gr/Afigisi-Ergou.aspx>

Για την αντιγραφή: Αρχείο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα apan.gr

ΤΟ ΕΡΓΟ

Οι απαρχές

Όταν καλείσαι να υπηρετήσεις ένα θεσμό και μια παράδοση χιλίων και πλέον ετών όπως το Άγιον Όρος το βάρος της ευθύνης είναι τεράστιο, πρέπει ο σκοπός και οι στόχοι σου και κυρίως οι πράξεις σου να εκφράζουν την γενεσιουργό και ζωοποιό δύναμη του πνεύματος που δίνει αυτή την εξέχουσα θέση στη Μοναστική Πολιτεία στο χώρο και τον χρόνο, δηλαδή στην Ιστορία.

Η έκφραση του παραπάνω συλλογισμού αποτελεί την απαρχή κάθε σκέψης και πράξης διότι δεν μπορεί έξω και εκτός αυτού του πνεύματος να κατανοηθεί αυτό που υπάρχει αλλά και που συμβαίνει στο Άγιον Όρος καθότι το εμποτίζει καθημερινά, το διαμορφώνει, το αξιολογεί και το καθιστά εν τέλει αξιοσημείωτο.

Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η υλική κληρονομιά του Αγίου Όρους δεν μπορεί να διαχωριστεί από τις άυλες λατρευτικές ιερουργίες, από τις παραδόσεις που γέννησαν αυτή την κληρονομιά και χάρη στις οποίες η κληρονομιά αυτή επιβιώνει και δημιουργεί μέχρι σήμερα κατά τον ίδιο μυστηριακό τρόπο.

Η Ιερά Κοινότητα του Αγίου Όρους με πίστη και σεβασμό στην χιλιόχρονη πνευματική και πολιτιστική δημιουργία των ΕΝ ΑΘΩ εγκαταβιούντων πατέρων αποφάσισε να προβεί σε νέες μορφές δράσης για την διάσωση και προβολή του πολιτιστικού και κειμηλιακού πλούτου που διαθέτει, αξιοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών.

Για την ευόδωση του παραπάνω στόχου η Ιερά Κοινότητα υπέβαλε προς χρηματοδότηση στο ΕΣΠΑ 2014-2020 μια ολοκληρωμένη πρόταση με τίτλο «Αθωνική Ψηφιακή Κιβωτός», η οποία εντάχθηκε στο ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» το γνωστό ΕΠΑνΕΚ.

Κεντρικό πυρήνα στο σχεδιασμό και ανάπτυξη του παρόντος έργου αποτέλεσε η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης ψηφιακής κιβωτού γνώσης και πολιτισμού, περιλαμβάνοντας το σύνολο των εκφάνσεων του πολιτιστικού αποθέματος των συμμετεχουσών Ιερών Μονών του Αγίου Όρους, η οποία θα είναι ψηφιακά διαθέσιμη και ηλεκτρονικά προσβάσιμη μέσω του διαδικτύου, με σεβασμό στον πνευματικό και ησυχαστικό χαρακτήρα του Αγίου όρους, από το σύνολο της παγκόσμιας κοινότητας.

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ: ΑΘΩΝΙΚΗ ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΙΒΩΤΟΣ

Με απόφαση της Ιεράς Κοινότητας η διοίκηση και παρακολούθηση του έργου έχει ανατεθεί σε συσταθείσα Ιεροκοινοτική επιτροπή που αποτελείται από τους σεβάσμιους Γέροντες Ιερομονάχους Τιμόθεο Βατοπαιδινό, Επιφάνιο Παντοκρατορινό και Ιερώνυμο Σιμωνοπετρίτη, ο οποίος είναι και υπεύθυνος της πράξης.

Η πράξη διαχειριστικά αποτελείται από πέντε υποέργα:

1. Ψηφιακή διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος του Αγίου Όρους
2. Προστιθέμενη αξία στη πράξη (ίδια μέσα)
3. Προμήθεια υλικοτεχνικής υποδομής
4. Ενεργειακή υποστήριξη
5. Προβολή δημοσιότητα

Ανάδοχος της πράξης αναδείχθηκε ο ΟΤΕ Α.Ε. με μια πλειάδα συνεργατών - υπεργολάβων.

Με το πέρας των εργασιών ολοκληρώθηκαν δυο εκατομμύρια διακόσιες χιλιάδες (2.200.00) ψηφιακές λήψεις όλων των κατηγοριών υλικού και ειδικότερα:

Αρχείο Εγγράφων

Το αρχείο των εγγράφων αποτελείται από 141.495 λυτά έγγραφα και 20.111 αρχειακούς κώδικες, το σύνολο των οποίων αντιστοιχούν σε 556.795 ψηφιακές λήψεις.

Ένα έγγραφο μπορεί να απαρτίζεται από ένα έως περισσότερα φύλλα άρα και λήψεις.

Αρχείο χειρογράφων κωδίκων

Ψηφιοποιήθηκαν 3.300 χειρόγραφα περγαμηνά και χαρτώα, τα οποία αντιστοιχούν σε 908.336 ψηφιακές λήψεις.

Όπως και στην προηγούμενη κατηγορία έτσι και εδώ οι λήψεις είναι ανάλογες με τον αριθμό των φύλλων του χειρογράφου.

Αρχείο Παλαιτύπων

Ο αριθμός των παλαιτύπων που ψηφιοποιήθηκαν ανέρχεται στα 1.512 τεκμήρια που αντιστοιχούν σε 450.473 ψηφιακές λήψεις.

Η επιλογή των παλαιτύπων έγινε κατόπιν τόσο βιβλιογραφικής έρευνας, όσο και επι τόπου στις βιβλιοθήκες των μονών. Βασικό κριτήριο ήταν η αποφυγή επικαλύψεων αλλά και η μοναδικότητα ή η σπανιότητα αυτών τόσο εντός του Αγίου Όρους και της Ελλάδος, όσο και διεθνώς.

Αντικείμενα Τέχνης

Ψηφιοποιήθηκαν φορητές εικόνες που αντιστοιχούν σε 14.006 ψηφιακές λήψεις και αντικείμενα έργων τέχνης - ειδικές συλλογές που αντιστοιχούν σε 37.644 ψηφιακές λήψεις. Αναλυτικά ψηφιοποιήθηκαν οι παρακάτω ειδικές συλλογές:

- φορητές εικόνες
- έργα μικροτεχνίας και μεταλλοτεχνίας
- έργα κεντητικής
- νομίσματα
- αντικείμενα λαογραφίας
- έργα κεραμικής και γλυπτικής

Για καθαρά επιστημονικούς λόγους τεκμηρίωσης οι φορητές εικόνες ψηφιοποιήθηκαν εμπρός – πίσω, ενώ τα αντικείμενα ανάλογα με την πληροφορία που διέθεταν έφταναν έως και τις πέντε λήψεις.

Προηγήθηκε της ψηφιοποίησης ένα προπαρασκευαστικό στάδιο ελέγχου και επιλογής του υλικού και στη συνέχεια έγινε η αριθμοδότηση φύλλο – φύλλο, αντικείμενο - αντικείμενο από ειδικούς φιλολόγους παλαιογράφους και βυζαντινούς αρχαιολόγους. Καταρτίστηκαν κατάλογοι που περιέχουν σημαντικά στοιχεία της τεκμηρίωσης και δηλώθηκε ο αριθμός των λήψεων ανά τεκμήριο. Ο κατάλογος στη συνέχεια παραδόθηκε στους ψηφιοποιητές και στους φωτογράφους βάσει των οποίων δεικτοδοτούσαν το ψηφιακό τεκμήριο.

Στον τομέα της ιστορικής τεκμηρίωσης, η διαφύλαξη του τεράστιου αρχειακού υλικού των καθιδρυμάτων του αποτέλεσε και αποτελεί, σε παγκόσμιο επίπεδο, μία σημαντικότερη πηγή, εξαιρετικά πολύτιμη για τον πλούτο των πληροφοριών της. Άλλωστε αυτό αποτελεί και επιταγή του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους (άρθρ. 110), σύμφωνα με τον οποίο η ακριβής και

λεπτομερής περιγραφή των χειρογράφων, βιβλίων, ιερών αμφίων, ιερών λειψάνων, αρχαίων εικόνων ή μνημείων ή σκευών, καθώς επίσης και η διαφύλαξη και καλή συντήρησή τους, είναι ανατεθειμένη στην ευθύνη της εκάστοτε Μοναστηριακής Αρχής.

Ανάπτυξη Ψηφιακών Υπηρεσιών αποθετηρίου – τεκμηρίωσης

Γνωρίζοντας ότι η «Αχίλλειος πτέρνα» των περισσότερων έργων ψηφιοποίησης πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η τεκμηρίωση, λόγω του ό,τι δεν ήταν σε ουσιαστικά και λειτουργικά επαναχρησιμοποιήσιμη μορφή, δόθηκε μεγάλη βαρύτητα στον τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε να δομηθεί η αρχιτεκτονική της πληροφορίας και των πληροφοριακών συστημάτων της Αθωνικής Ψηφιακής Κιβωτού.

Η τεκμηρίωση είναι μια άκρως επιστημονική εργασία που απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, απαραίτητη για την εύκολη αναζήτηση του υλικού βάσει διεθνών προτύπων.

Οι προδιαγραφές του αποθετηρίου ακολούθησαν τα διεθνή πρότυπα και πρωτόκολλα διαλειτουργικότητας.

Επιλέχθηκε η λύση ενός λογισμικού, ανοικτού κώδικα (open source) και ειδικότερα η εφαρμογή D SPACE.

Η παραμετροποίηση της εφαρμογής έγινε υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση όλων των επιστημόνων τεκμηρίωσης και πληροφορικών που συμμετέχουν στο έργο.

Αξιοποιήθηκε ό,τι καλύτερο έχει η χώρα και η ευρύτερη ερευνητική κοινότητα σε διαθέσιμο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό καθώς τα επιστημονικά πρότυπα που ετέθησαν ήταν υψηλά.

Η οργάνωση και η μεθοδολογία υλοποίησης της τεκμηρίωσης επέτρεψαν τη συμμετοχή και επιστημονική συνεισφορά καταξιωμένων Ελληνίδων ερευνητριών – επιστημόνων προσδίδοντας προστιθέμενη αξία στο Αγιορείτικο πολιτιστικό απόθεμα.

Αξίζει να αναφερθεί ότι για πρώτη φορά και σε τέτοια κλίμακα έγινε μια τέτοια προσπάθεια εξαγωγής και εισαγωγής μεταδεδομένων στον Ελλαδικό Χώρο.

Σε κάθε καρτέλα μεταδεδομένων υπάρχει η ένδειξη των κατάλληλων αδειών χρήσης είτε βάσει των προτύπων creative commons (αναφορά, εμπορικό, παράγωγα κλπ), είτε άλλες άδειες που διασφαλίζουν τα δικαιώματα και την ακεραιότητα των ψηφιακών τεκμηρίων με βάση το νομοθετικό και συμβατικό πλαίσιο του έργου, αλλά και το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους.

Ανάπτυξη ψηφιακής πύλης -portal για την ανάδειξη και προβολή του Αγιορείτικού πολιτιστικού αποθέματος.

Ο σχεδιασμός του έργου περιλάμβανε τη δημιουργία μιας κεντρικής ιστοσελίδας (portal) για την Αθωνική Ψηφιακή Κιβωτό (www.mountathos.org) μέσω της οποίας είναι εφικτή η πρόσβαση στο ψηφιοποιημένο υλικό καθώς και στις υπόλοιπες εφαρμογές και υπηρεσίες που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του έργου (Αθωνικός λειμών, προσκυνητάρια, ψηφιακά μονοπάτια, τρισδιάστατες απεικονίσεις κλπ).

Σχεδιαστικά ακολουθήθηκαν δυο κατευθύνσεις πρόσβασης, δηλαδή μια για την ερευνητική και ακαδημαϊκή κοινότητα εν γένει και μια για τον ευρύτερο πληθυσμό που αναζητά Χριστιανικό και ψυχοφελές πνευματικό απόσταγμα.

Ανάπτυξη πολυγλωσσικών ψηφιακών παραγώγων.

Ο χρήστης μπορεί να περιηγηθεί ψηφιακά στα κάτωθι: Ψηφιακά προσκυνητάρια για τις μονές που συμμετέχουν. Ο όρος «προσκυνητάρι» είναι τεχνικός και χρησιμοποιείται από τον μεσαίωνα για να δηλώσει μια έντυπη έκδοση με το αξιοσημείωτο κάθε Μονής.

Ψηφιακά μονοπάτια, τα οποία περιλαμβάνουν 4 εφαρμογές όπου προβάλλονται με πλούσιο περιεχόμενο τα αρχαία μονοπάτια περιήγησης και επικοινωνίας που υπάρχουν στο Άγιον Όρος.

Ψηφιακές πολυμεσικές εφαρμογές εκπαιδευτικού χαρακτήρα ποικίλης θεματολογία.

